

Heltai Gáspár

SZASZ FABULA

Az olvasókhöz

Szerető uraim és szerelmes atyámfiai! Ím gyűtöttem és egybeszedtem száz fabulát, régieket és újakat. Mi okból műveltem légyen ezt, minden jámbor olvasó megértheti az értelmekből, melyeket minden fabula mellé csináltam, és utánave-töttem. Senkinek e munkámmal nem akartam ártani, senkit nem akartam bosszon-tani, senkit is megküsebbíteni: És vélem, hogyha valaki e fabulákat jó szüvel meg akarja olvasni, hogy sok jó hasznot vehet belőle. Mert noha e fabulák embertől talált és meggondolt dolgok, de azért ugyan velejesek, és külemb-külemb szép és hasznos tanóságok vannak benne.

De noha ídes és igen jó akarattól felvöttem ezt e munkát (mely bizony nem-igen kicsin és alá való), és noha nem kevés haszon jó a jámbor olvasóknak belőle: de mindazáltal tudom, hogy sokan lesznek, kik az én jó szándékomat és nehéz munkámat mind vissza és gonoszra magyarázzák. Mert a szájaveszetteknek akár-mit adj eleikbe, azért ugyan nem kedvelik: mert a szájoknak íze elveszett. Olyan az irigységnek természete is. Ezeknek ez okaért semmit nem mondok, hanem ezt, hogyha az én munkám nekik nem tetszik, ottan üljenek le, és csináljanak jobbat. Én bizon nem irillem.

De mindazáltal hiszem, hogy vannak jámborok, kiknek fog tetszeni e mun-kám, és kik jó hasznot vesznek belőle: miérthogy nemcsak a pusztá fabulákat szörzettem egybe, hanem minden fabulának az értelmét is melléje töttem, melyet megsperköltem és megékösítöttem szent írásokkal és egyéb szép bölcs mondá-sokkal és közbeszédökkel.

Ajánlom magamat e jámboroknak minden munkáimmal egyetembe, kiknek mindnyájan kívánok Istentől mind lelki s mind testi jókat.

Az egérről, békáról és héjáról

Egy egér futos vala a patak mellett, és eremest általment volna a vízen, de nem lehete. Találván egy békát a parton, tanácsot kérde tőle, miképpen általme-hetne a vízen. A béka vevén egy fonalat, megkötte az egérnek a lábát az ő lábához, mondván: „Ülj a hátamra, és én általviszlek: tarts keményen magadat.” Midőn hátára ült volna, a béka beszekelék a vízbe, és úszni kezdé. De midőn a kezepin volna, be kezdé merülni a vízbe, és az egeret utánavonni fenék felé. Eszébe vevén a nyavalyás egér, mi volna a békának szándékja, kaporcskodni és tusakodni kezdé

Gáspár Heltai

CENTO FABULE

Ai lettori

Amabili signori e fratelli miei amati! Ecco, che ho raccolto e curato in un unico volume cento fabule, sia vecchie sia nuove.

Per quale motivo ho voluto farlo? Ogni lettore devoto può comprenderlo dall'interpretazione da me redatta e allegata a ciascuna fabula. Con questo mio lavoro non intendevo né offendere, né importunare, né disprezzare nessuno. Credo che, se qualcuno vorrà leggere queste favole con cuore buono, ne potrà trarre molto beneficio.

Nonostante queste fabule siano inventate e pensate dagli esseri umani, sono sostanziose, contengono diversi insegnamenti belli ed utili.

Benché io abbia intrapreso questo lavoro spinto da volontà veramente amabile e buona (una cosa che certo non è piccola né abietta) e malgrado ne derivi grande utilità al lettore devoto, sono consapevole di quanto numerosi saranno coloro che interpreteranno in modo negativo e cattivo la mia buona intenzione e il mio faticoso lavoro. Perché qualsiasi cosa si metta davanti a questi linguacciuti, non l'apprezzeranno per la ragione che la loro bocca ha perduto il gusto. È così anche la natura dell'invidia. Perciò non dico nulla, se non questo: se non apprezzano il mio lavoro, allora si siedano e ne facciano uno migliore. Io davvero non sarò invidioso di loro.

Nondimeno io credo che vi siano devoti ai quali piacerà il mio lavoro e che lo troveranno fonte di grande utilità. Per questo motivo non mi sono limitato alla sola raccolta delle fabule bensì ho allegato a ciascuna anche il suo significato, che ho arricchito ed abbellito con scritture sacre e con altre massime sagge e parlar comune.

Mi raccomando insieme ai miei lavori a tutti i devoti e auguro a tutti loro ogni bene da Dio, sia spirituale sia fisico.

Del topo, della rana e del falco

Un topo correva avanti e indietro lungo il ruscello e sarebbe stato contento di attraversarlo, ma non era possibile. Avendo incontrato una rana sulla riva, le chiese consiglio su come poter raggiungere l'altra sponda. La rana prese una corda e legò la zampa del topo alla sua dicendo: Siediti sulla mia schiena e ti ci trasporto io. Tieniti forte! Una volta seduta sulla schiena, la rana saltò nell'acqua ed incominciò a nuotare. Una volta arrivata in mezzo al ruscello, vi si immerse, trascinando verso il fondo anche il topo.

a béka ellen. Midőn ez okaért ketten ekképpen veszeködnének a víz színén, meglátta egy héja az egeret, és alászállván, hertelen megkapá az egeret, és fel kezdé az égbe vinni. És íme tehát rajta függ a fonalon a béka is. És leülvén, mind a kettőt megövé.

Értelme: E fabulával megjelenti Ezópus, mi legyen a hamisságnak és álnakságnak jutalma. Mert igaz az Isten, ki mikoron látja, hogy hamisságból valaki másnak veszedelmére jár, az ő áldott bölcseségéből úgy rendeli azt az igyeközetet, hogy nem másnak, hanem magának főképpen árt vele. Igaz ez okaért a közmondás, hogy valaki a más ember lovának vermet ás, az önne magá lovának nyaka szegik meg benne. Jobb ez okaért embernek jámbornak lenni és felebarátjával igazán cselekedni, tiszta szüből, minden álnakság nélkül.

Az oroszlánról, rókáról és szamárról

Egybetársolkodának egy oroszlán, egy róka és egy szamár, és együtt menének vadászni. És mikoron egy szarvast fogtanak volna, mondá az oroszlán a szamárnak, hogy megosztanája. A szamár három részre kezdé osztani a szarvast. Látván azt oroszlán, vigyorogni kezdé és az fogait megmutatni. A szamár igen meg kezdé ijedni és reszketni. Mondá az oroszlán a rókának: „Oszd meg a szarvast; mert jó látod, hogy semmit nem tud hozzá.” A róka egybeháná mind a három részt, és odaadá az oroszlánnak. Mondá az oroszlán: „Bezzek jámbor vagy. Ugyan mesterséggel tudod az osztást. Hol tanoltad?” Felelé a róka: „A szamárnak ijedése és félelme tanított reá.”

Értelme: Ugyanazt jelenti e fabula, melyet az előbeli, tudniillik hogy felemáshoz meg ne társolkodjék senki. Mert a hatalmasság ellen nincsen orvosság. A magabíró dúsok nem gondolnak sem törvényel, sem igazsággal, sem tisztességgel. Ez a válasz: Úgy akarom, így legyen. Emellett ezt is jelenti e fabula, hogy igen jó, mikor ember eszébe veheti magát, és a más ember kárán és veszedelmén kezd tanulni.

Avendo il topo in difficoltà compreso l'intenzione della rana, incominciò a dimenarsi e a lottare con la rana. Mentre i due stavano così litigando sulla superficie dell'acqua, un falco vide il topo e, sceso in picchiata, lo ghermì e cominciò a trascinarlo verso l'alto. Ma ecco che dalla corda pendeva anche la rana. Sedutosi, il falco li mangiò tutti e due.

Morale: In questa favola Esopo ci indica quale sia il premio dell'ipocrisia e della perfidia. Perché è giusto il Dio che, quando vede qualcuno nuocere ad un altro a causa della sua perfidia, nella sua saggezza benedetta arrangia tale sforzo in modo che esso sia nocivo in primo luogo a sé stesso piuttosto che a un altro. Da questo ragionamento nasce il proverbio: chi ad altro inganno tesse, poco bene per sé ordisce. Perciò è saggio comportarsi col prossimo in modo mansueto e vero, col cuore puro, senza alcuna perfidia.

Del leone, della volpe e dell'asino

Un leone, una volpe ed un asino si mettono d'accordo e vanno a caccia insieme. Avendo catturato un cervo, il leone affida all'asino la divisione. L'asino incomincia a dividerlo in tre. Vedendolo, il leone incomincia a ghignare e a mostrare i suoi denti.

L'asino si spaventa ed incomincia a tremare. Il leone dice alla volpe: dividi tu il cervo perché, come vedi, l'altro non capisce niente. La volpe riunisce le tre porzioni e le offre al leone. Il leone gli dice: Tu sei davvero saggio. Sai fare il fatto tuo. Chi te lo ha insegnato? La volpe risponde: lo spavento e la paura dell'asino me lo hanno insegnato.

Morale: Questa favola c'insegna che è meglio frequentare chi è nostro pari, perché non esiste medicina contro i potenti. I ricchi sicuri di sé non praticano né legge né verità né onestà. La loro risposta è: così voglio, così sia! A parte questo, la favola c'insegna la saggezza di imparare a spese degli altri e a loro rischio e pericolo.